

LEU'DD- KIELIGENERAATTORIN MAHDOLLISUUKSISTA

MARKO JOUSTE (Giellagas-instituutti) &

JACK RUETER (Helsingin yliopisto)

KIELENOPPIJALLE

- LEU'DD-KIELEN KUVAUS
- KOLTANSAAMEN ORTOGRAFIASTA PEDAGOGISEEN
- KOLTANSAAMEN PEDAGOGINEN TARKENNUS
- LEU'DDIN LISÄPARADIGMA
- TOTEUTUSKAAVA

LEU'DD-KIELEN KUVAUS

- Haaste:
  - Leu'ddeissa poljento ja kesto poikkeavat tavallisen puheen tavumääristä
- Tarvitaan siis tavumäärän lisäämiskeinoja
  - Sanarajojen selkeä merkintä
  - Hellittelymuotojen johtaminen
  - Vokaalin lisäys tavurajalle
  - Vokaalin lisäys sananloppuun
  - jne.

Tavumäärän lisäämiskeinoja

- Sanarajoja merkitään konsonantilla
  - Jos sana alkaa vokaalilla, lisätään joko *g* tai *ŋ* sanan alkuun
  - *Evvan* >> *g-Evvan*, *ââ'lj* 'pojan' >> *ŋ-ââ'lj*
- Tavumäärää voidaan kasvattaa johtamalla, esimerkiksi diminutiivia käytetään
  - Riig >> Riig*jaž*, Reeig >> Reeig*jaž*.
  - [Ehkä nimestä voidaan tehdä päätelmiä myös kohteen kielitaustasta]

Tavumäärän lisäämiskeinoja

- Tavurajalle saatetaan lisätä tai vahvistaa vokaaleja
  - Riigjaž >> Riig**a**jaž, Suõ'nn'jel >> Suõ'nn**i**jelle
- Sanan loppuun saatetaan lisätä vokaaleja
  - võl >> võl**a**, vue'lj >> vue'lj**e**

LEU'DD-KIELEN KUVAUS

- Riigjaž go Evvan ââ'lj.
• 'REIGG(NEN) KUN EVVANIN POIKA.' 6 >> 9 TAVUA
- Son ve't vuõll vue'lj di
• 'HÄNPÄ VIELÄ (?) LÄHDESKELI [JO ... JA]' 5>> 11 TAVUA
- Suõ'nn'jel čuõkku võl kuõrred.
• 'SUONIKYLÄN TIETÄ VIELÄ JÄLJITTÄMÄÄN.' 7>> 10 TAVUA
- Riig[a]jaž go [g-]Evvan[i] [ŋ]ââ'lj[a].
- Son[e] ve't[e] vuõll[e] vue'lj[e jo]di[ja]
- Suõ'nn[i]'jel[le] čuõkku võl[a] kuõrred.

KOLTANSAAMEN ORTOGRAFIASTA PEDAGOGISEEN

- Nykyoikeinkirjoitus antaa hyvän taustatiedon kielen ääntämystä opettelevalle
- Kielenopetuksen kannalta on ehkä kuitenkin joitakin puutteita,
  - Diftongien yhteydessä konsonanttien pituus ei ole tarkkaan määritelty
  - Vokaalivaihteluserjat ovat epätasapainossa
    - Takavokaalit: å-o, o-u, â-õ
    - Etuvokaalit: ä-a, e-i,
  - T.I. Itkosen sanakirjassa vilisee yläindeksin isoja kapitelleja

KOLTANSAAMEN PEDAGOGINEN TARKENNUS

- Pedagogisessa kuvauksessa on lisätty vielä kaksi merkkiä «'» ja «ę»:
  - Diftongien yhteydessä konsonanttien pituus tarkennetaan ' -pituusmerkillä
  - Diftongien vokaalit tarkennetaan pisteellisellä ę -kirjaimella

'äiti' jeä'nn >> jeä'n'n, 'sisko' vuä'bb >> vuä'b'b

'äidin' jie'nn >> jie'nn 'siskon' vue'bb >> vue'bb

[T.I. Itkosen sanakirjassa vilisevään yläindeksiin ei kiinnitetä huomiota.]

PEDAGOGINEN PARADIGMASTA

- vuä'b'b: vuä'bb+N+Sg+Nom
- vuë'bb: vuä'bb+N+Sg+Gen
- vuë'bbest: vuä'bb+N+Sg+Loc
- vuë'bstan: vuä'bb+N+Sg+Loc+PxSg1+Allegro
- vuë'bbstan: vuä'bb+N+Sg+Loc+PxSg1+Largo
- vue'bbin: vuä'bb+N+Sg+Com
- vuäb'ba: vuä'bb+N+Sg+III
- vuäbbaž: vuä'bb+N+Der/Dimin+N+Sg+Nom
- vuäbba: vuä'bb+N+Der/Dimin+N+Sg+Gen

LEU'DDIN LISÄTAVUISTA

- Lisätavut tarjoavat leu'ddaajalle keinoja

'sisko' vuä'b'b >> vuä'b'b^E

'siskoseni' vuäbbžam >> vuäbb^Ažam^A ~ vuäbb^Ažam ~
vuäbbžam^A

[Muistuttaa T.I. Itkosen sanakirjassa vilisevää yläindeksin vokaalia...]

LEU'DDIN LISÄPARADIGMA

- vuä'b'b^E: vuä'bb+N+Sg+Nom
- vuë'bb^E: vuä'bb+N+Sg+Gen
- vuë'bbest^E: vuä'bb+N+Sg+Loc
- vuë'bstan^A: vuä'bb+N+Sg+Loc+PxSg1+Allegro
- vuë'bb^Estan^A: vuä'bb+N+Sg+Loc+PxSg1+Largo
- vue'bbin^A: vuä'bb+N+Sg+Com
- vuäb'ba: vuä'bb+N+Sg+III
- vuäbbaž^A: vuä'bb+N+Der/Dimin+N+Sg+Nom
- vuäbba: vuä'bb+N+Der/Dimin+N+Sg+Gen

TOTEUTUSKAAVA

- Kaava
  - Lisätään mahdollisuus vokaalialkuisen sanan g tai η -lisäykselle [2-tasoinen muunnos]
    - g-Evvan ja η-â'lğğ
  - Lisätään tavurajalle mahdollinen vokaali [1-tasoinen muunnos]
    - vuębb^Estan
  - Lisätään sananloppuun mahdollinen vokaali [1-tasoinen muunnos]
- Haasteita:
  - Analysaattori, johon voi syöttää sanamuodot [3-vaiheinen]
    - Analysaattori >> yksiselitteistys >> generaattori
  - Vastuu tavumäärästä ja vokaalilaadusta jää leu'ddaajalle.

SPÄ'SSEBÕÕŠŠÂPA!

SPÄ'SSEB!